

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

(A2023/00885)

Försäkringskassan begränsar yttrandet till de delar som berör vår verksamhet.

Sammanfattning

Försäkringskassan vill framföra ett antal synpunkter och noteringar. Det gäller bland annat

- behov av att tydliggöra att Försäkringskassan vid prövning av rätten till ersättning inte ska göra en förnyad prövning av personens målgruppstillhörighet,
- att Försäkringskassan bör delta i arbetet med att ta fram enhetlig myndighetsinformation och
- att det behöver klargöras om den lägre etableringsersättningen fortsatt ska vara 168 kronor eller om Försäkringskassan behöver förbereda för årliga omräkningar på samma sätt som för utvecklingsersättning.

Vidare kommer det föreslagna regelverket att innebära kostnader för Försäkringskassan vad gäller såväl utveckling som administration. Utifrån myndighetens ekonomiska läge kommer det inte vara möjligt att genomföra den systemutveckling och hantera den ökade ärendemängd som förslagen förutsätter.

Avsnitt 7.3 Nyanlända som ska kunna anvisas till etableringsprogrammet

Det är Arbetsförmedlingen som prövar om en person tillhör någon av målgrupperna i lagen om (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och om personen ska anvisas till etableringsprogrammet. Försäkringskassan utgår från att myndigheten vid prövning av rätten till etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning inte ska göra en förnyad bedömning av personens målgrupps-tillhörighet, utan att Arbetsförmedlingens bedömning ska ligga till grund för prövningen. Det kan behöva förtydligas i de föreslagna lydelsena av 2 kap. 13 och 14 §§ samt 3 kap. 10 och 13 §§ förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser att det är Arbetsförmedlingens grund för anvisning som är avgörande för bedömningen.

Avsnitt 7.4.6 Enhetlig myndighetsinformation ska tas fram

Delar av den myndighetsgemensamma information som utredningen föreslår ska tas fram kan förväntas beröra Försäkringskassans verksamhet. Det handlar till exempel om information om hur man ansöker om etableringsersättning, vilka belopp som kan utbetalas i olika situationer och möjligheterna att kombinera etableringsinsatser respektive studier av svenska för invandrare med föräldraledighet. Även Försäkringskassan bör därför delta i arbetet med att ta fram informationsmaterialet.

Avsnitt 7.5 Ersättning för den som deltar i etableringsprogrammet

Den lägre etableringsersättningen är beräknad till 168 kronor för att motsvara beloppet för utvecklingsersättning, som i sin tur är kopplad till beloppet för studiemedel. Utifrån nuvarande förslag till ändring av förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser kommer den lägre etableringsersättningen inte att motsvara utvecklingsersättningen när den ersättningen räknas om. Utvecklingsersättningen kommer troligen inte heller att vara 168 kronor när reglerna införs. Det behöver klargöras om den lägre etableringsersättningen fortsatt ska vara 168 kronor eller om Försäkringskassan behöver förbereda för årliga omräkningar på samma sätt som för utvecklingsersättning.

Avsnitt 9.4.2 Information inför och under föräldraledighet

Försäkringskassan bedömer att det kommer behövas ytterligare informationsinsatser utöver de som beskrivs i delbetänkandet. Såväl Försäkringskassan som Arbetsförmedlingen behöver informera om möjligheten att studera svenska för invandrare under föräldraledigheten samt även om de ekonomiska konsekvenserna av olika upplägg kring uttag av delar av dagar med föräldrapenning i förhållande till deltagande på deltid i etableringsprogrammet. Reglerna inom området är snåriga och svåra för föräldrar att överblicka.

Avsnitt 9.6 Två typfall om föräldraledighet, slutmål och förlängd tid i etableringsprogrammet

Försäkringskassan noterar att det finns en felaktig uppgift i exemplet på s. 325. Där anges att exempelpersonen Bibi under en tid om tre månader "har tagit ut föräldrapenning på grundnivå för femåriga dottern (högst 100 dagar)". När båda föräldrarna är vårdnadshavare och barnet är över fyra år, vilket exemplet förutsätter, kan dock ersättning endast tas ut under 48 dagar per vårdnadshavare (se 12 kap. 12 § tredje stycket SFB).

Avsnitt 11.9.5 Konsekvenser för Försäkringskassan

Det föreslagna regelverket kommer att innebära kostnader för både utveckling och administration, inte bara för utveckling som nämns i avsnitt 11.9.5.

Som utredningen konstaterar kommer förslagen innebära kostnader för justeringar i befintligt systemstöd för beslut och utbetalning av etableringsersättning. Systemstödet kommer att behöva utvecklas gemensamt med Arbetsförmedlingen så att Försäkringskassan kan ta emot tydlig information om att en person deltar i ett etableringsprogram enligt de nya reglerna och därmed dels har rätt till den lägre etableringsersättningen på 168 kronor per dag och dels inte har rätt till etableringstillägg eller bostadsersättning. En given person måste kunna byta mellan anvisning enligt 2 kap. 13 § och 2 kap. 14 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser om förutsättningarna för deltagandet förändras med tiden. Det måste också säkerställas att systemstödet fungerar vid förlängning av etableringsprogram och vid återinträde efter föräldraledighet.

De nya reglerna kommer också att innebära ökade administrationskostnader till följd av behov av ytterligare årsarbetskrafter. Utredningens förslag innebär att ärenden för följande personkategorier tillkommer.

- De nya deltagare som tillkommer i den nya målgruppen anhöriginvandrare, som kommer att ansöka tolv gånger per år.
- De deltagare, både inom befintliga målgrupper och den nya målgruppen, som kommer att kunna få etableringsersättning under en förlängd period och därmed ansöka under ytterligare i snitt nio månader. Deltagare inom befintliga målgrupper kommer vidare att kunna ansöka om bostadsersättning eller etableringstillägg även för denna förlängda period.

- De deltagare som kommer att kunna återinträda i etableringsprogrammet efter föräldraledighet på grund av överhoppningsbar tid och ansöka under ytterligare i snitt tre månader.

Hur stora kostnaderna för systemutveckling respektive ytterligare årsarbetskrafter skulle bli går i dagsläget inte att med säkerhet beräkna. Försäkringskassan konstaterar dock att myndigheten befinner sig i ett ansträngt ekonomiskt läge där det saknas ekonomisk täckning för redan befintliga arbetsuppgifter. Utifrån det budgetanslag som föreslås till Försäkringskassan i budgetpropositionen för år 2024 kommer det inte vara möjligt för myndigheten att genomföra den systemutveckling som krävs under 2024. Det kommer inte heller vara möjligt att hantera den ökade ärendemängd som förslagen innebär utan att ytterligare medel tillförs myndigheten för 2025 och framåt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av rättschef Marie Axelsson, avdelningscheferna Per Eleblad, Andreas Spång och Alexandra Wallin samt rättslig expert Anna Pochill, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Anna Pochill